

”לַבְּנֵינָהּ שֶׁל הַלֵּבָה”

סיכום הלכות שבת שנאמרו בשבת בישיבה מפי מו"ר רה"י

מלאכת בישול (חלק טו) – בדין הזרדת קדרה עליונה על גבי הפלטה

ולשים אותו ישירות על הפלטה, מאידך לדעה המקילה, שאותה כאמור פסק השלחן ערוך, הדבר יהיה **אסור** מכיוון שלוקח ממקום הנחשב **כסמוך למדורה** ומניח על גבי מקום שדינו **כאש**³. על כן אם רוצה להניח על גבי סיר שעל גבי האש (ולסמוך בזה על הדעה המקילה), ואחר כך להוריד את המאכל מעל גבי הסיר ולהניחו ישירות על הפלטה (ובזה לסמוך על הדעה המחמירה), נאמר לו שהדבר אסור מכיוון שזה 'תיתי דסתרי' שהרי הסיבה שלדעה המקילה מותר לשים בשבת מאכל שאין בחימומו משום בישול על גבי סיר שעל גבי הפלטה היא משום שמקום זה נידון **כסמוך למדורה** וממילא מותר לחמם במקום זה, אם כן אי אפשר לאחוז את החבל בשני קצותיו ולהתיר להעבירו אל האש ואפילו כשהיא מכוסה.

כל זה במאכל הנמצא על גבי קדירה **בשבת עצמה**. אולם אם **בערב שבת** אין מספיק מקום על הפלטה ואדם רוצה להניח מאכל על גבי הקדירה ואחר כך **במהלך השבת** להורידו ישירות לפלטה, בכל זאת יש מקום להקל בזה בשעת הצורך⁴. דבר זה למדתי ממורי ורבי הרב יעקב כ"ץ שליט"א, ממעמידי התורה בישיבה, שהשבת מלאו לו גבורות לאורך ימים ושנים טובות.

בשבוע שעבר עסקנו באופני חימום דבר קר שהיה במקרה. למדנו שאם אין במאכל עצמו איסור בישול (כגון בדבר יבש) יהיה מותר לחממו בשבת בתנאי שלא יהיה בדרך החימום איסור דרבנן של 'מחזי כמבשל'. הזכרנו את מחלוקת פוסקי זמננו בנוגע לפלטה של שבת, שדעת רוב הפוסקים לאסור לחמם ישירות על הפלטה. אמנם השלחן ערוך פסק לקולא והתיר לחמם על גבי סיר שעל גבי האש בתנאי שאין בחימום המאכל איסור תורה מצד דיני בישול.

יש לשאול, האם יהיה מותר בשבת לקחת סיר שנמצא על גבי סיר (שנמצא על הפלטה) ולהורידו ישירות לפלטה?

ישנה מחלוקת ראשונים, וכך גם מופיע בשלחן ערוך¹, כיצד יש לראות הלכתית את המצב של קדירה על גבי קדירה ביחס לשאלה האם מותר לחמם עליה בשבת מאכלים שאין בהם משום בישול?

הדעה המחמירה רואה את הכלי שעל גבי האש **כאש מכוסה** בלבד וכיחידה אחת, ולכן לשיטה זו אסור לחמם על גבי קדירה שנמצאת על גבי האש. לדעה המקילה, וכן פסק השלחן ערוך², על גבי קדירה העומדת על האש מקרי **סמוך למדורה** וממילא יהיה מותר לחמם שם דבר שאין איסור בחימומו מצד דיני בישול. על פי זה, לדעה המחמירה המתיחסת לסיר על גבי סיר **כאש מכוסה** יש גם קולא ויהיה **מותר** להוריד סיר זה

³ אסור בשבת להניח לחמם גם על גבי אש מכוסה.

עיינן בסימן רנג, סעיף ה, ברמ"א.

⁴ למרות שעקרונית זה תיתי דסתרי שהרי אנו מקילים להלכה לחמם על גבי קדירה.

¹ סימן שיח, סעיפים ו-ח, ועיינן סימן רנג, סעיף ה.

² סימן רנג, סעיף ה, שם, סעיף ב.

לבניינה של הלכה

להקל בשעת הצורך אם הניח את הקדירה
לזמן קצר על גבי הפלטה בערב שבת, וכמו
שנתבאר.

דעת הר"ן⁵ על פי הירושלמי היא שאיסורי
חזרה נאמרו רק מערב שבת לשבת קודש
עצמה, היינו שאסור להוריד את התבשיל
מערב שבת ולהחזיר אותו בשבת אם לא
יתקיימו תנאי החזרה, ובשבת עצמה לא
נאמרו דיני החזרה, וממילא לשיטת הר"ן
יש קולא שבשבת אפשר להחזיר קדירה
שהניחה על גבי קרקע. אמנם דעת הר"ן לא
נפסקה בזה להלכה ואנו מחמירים בדיני
החזרה בדבר שירד מהפלטה בשבת עצמה,
מכל מקום אפשר להשתמש בחומרא
הנובעת מדברי הר"ן ועל בסיס חומרא זו
להקל במקום הצורך במקרה הנזכר לעיל.
לכן הציע מו"ר הרב כ"ץ שליט"א להניח
את הסיר על הפלטה בערב שבת לרגע קצר
ואחר כך להניחו (מערב שבת גם כן) על גבי
סיר שעל גבי הפלטה, וכיוון שדעתו
להעבירו בשבת אל הפלטה מקרי "דעתו
להחזיר" ואפשר לראות מצב זה כ"עודה
בידו" כיוון שאין כאן היסח הדעת וממילא
יהיה מותר מצד דיני החזרה להוריד בשבת
את הסיר לפלטה. אמנם הסיר לא בידו'
ממש אך ניתן להקל בכך במקום הצורך
(משום: א) בשעת הצורך אפשר להקל
בתנאי של עודה בידו⁶. ב) לפי הדעה
המחמירה שלמדנו לעיל ניתן להחשיב את
המקום שעל גבי הסיר כעל 'אש מכוסה',
אמנם לא נסמוך על דעה זו בשבת עצמה
כדלעיל, מכל מקום אפשר לסמוך על זה
מערב שבת בצרוף הר"ן שהלכות החזרה
נאמרו מערב שבת לשבת עצמה, ולהתיר
להחזיר בשבת, היינו להעביר את הסיר שעל
גבי הסיר ולהורידו לפלטה לאחר שהורידו
מהפלטה את הסיר התחתון.

לסיכום, אף שבעצם השאלה ששאלנו, היינו
להוריד סיר שנמצא על גבי סיר אחר, יש
לאסור דהוי תרתי דסתרי, להלכה, יש מקום

⁵ מסכת שבת, פרק כירה.

⁶ עיין במשנה ברורה, סימן רנג, סעיף קטן נו.

